

AMERIČKA RĐA

FILIP MAJER

Prevela
Dijana Radinović

Laguna

Naslov originala

Philipp Meyer
AMERICAN RUST

Copyright © Philipp Meyer 2009
Translation copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

Mojoj porodici

*Kada čovek ne bi imao večne svesti... kada bi se bezdana
praznina, koju ništa ne može da ispuni, skrivala ispod
stvari, šta bi onda bio život ako ne očaj?*

SEREN KJERKEGOR

*...što se može naučiti u doba zala, to jest da u čovjeku
ima više stvari koje zaslužuju divljenje nego onih koje
zaslužuju prezir.*

ALBER KAMI

Prvi deo

1.

Peta je godina otkako se Ajzaku majka utopila, ali on je i dalje mislio na nju. Živeo je u kući sam s matorim ćaletom, dvadesetogodišnjak, sitan za svoje godine, ljudi bi često mislili da je dečkić. Jutro je poodmaklo, a on je žustro hodao kroz šumu, ka gradu – sitna, mršava prilika s rancem na leđima što se silno trudi da ostane neprimećena. Uzeo je četiri hiljade dolara iz fioke ćaletovog stola. *Ukrao*, ispravio se. Bekstvo iz ludare. Nek te neko vidi i Sajlas zove kerove.

Ubrzo je stigao do vidikovca: zelena valovita brda, mutna vijugava reka, nepregledna prostranstva šume, a usred nje gradić Bjul i njegova čeličana. Sama čeličana bila je nekad grad u malom, ali zatvorena je 1987. i delimično razmontirana deset godina kasnije; sad je stajala poput drevne razvaline, zgrade joj zarasle u gušič, troskot i kiselo drveće. Tlo je bilo prošarano tragovima jelena i kojota; tek bi se ponekad tu uvukao i čovek.

Bjul je pak bio lep gradić: pravi nizovi belih kuća po obroncima, crkveni tornjevi i kaldrmisane ulice, visoke srebrne kupole pravoslavnog hrama. Mesto koje je donedavno bilo bogato, centar pun starih kamenih zdanja, sad uglavnom zatarabljenih. U

pojednim ulicama još se održavao privid da se smeće skuplja, ali ostale su bile sasvim zapuštene. Bjul, okrug Fajet, Pensilvanija. Fajetnam, kako su ga često zvali.

Ajzak je išao niz prugu da ga niko ne bi opazio, mada napo-
lju gotovo da nikog i nije bilo. Sećao se ulica u vreme promene
smene, saobraćaj se zaustavljao, bujica ljudi izvirala je iz pogo-
na, svi posuti čeličnom strugotinom što se presijava na suncu;
njegov bi se otac, visok i blistav, sagnuo da ga uzme u ruke. To
je bilo pre nesreće. Pre nego što je postao matori.

Do Pitsburga je imalo šezdeset i pet kilometara, a najbolje je
bilo pratiti prugu duž reke – lako se moglo uskočiti na teretni
voz za prevoz uglja i voziti se dokle god hoćeš. Kad stigne do
grada, uskoćice na drugi voz do Kalifornije. Već je mesec dana
ovo planirao. Trebalo je još odavno. Šta misliš, hoće li Po hteti
da pođe? Verovatno neće.

Na reci je posmatrao barže kako prolaze i jedan tegljač
kome su brundali motori. Prevezio je ugalj. Kad je tegljač
prošao, sve se ponovo stišalo, mutna reka sporo je tekla, šuma
se pružala do same vode i to je moglo biti bilo koje mesto,
Amazon, fotografija iz *Nacionalne geografije*. U plicicama su
skakale sunčanice – riba se nije smela jesti, ali ipak su je svi
jeli. Živa i PCB. Nije se sećao šta tačno znači ta skraćunica, ali
bio je to neki otrov.

U školi je pokazivao Pou matematiku, mada ni sam nije bio
siguran zašto se Po druži s njim – Ajzak Inšliš i njegova starija
sestra bili su najpametnija deca u gradu, možda čak i u celoj
dolini; sestra je otišla na Jejl. Talas, ponadao se Ajzak, koji bi
mogao i njega podići. Gotovo celog života ugledao se na sestru,
ali ona je pronašla novi dom, imala je muža u Konektikatu, koga
ni Ajzak ni njihov otac nisu upoznali. Fino ti je bez nas, pomi-
slio je. Mali ne sme da bude toliko ogorčen. Uskoro će stići u

Kaliforniju – blage zime i vreline njegove sopstvene pustinje.
Godinu dana da dobije boravište i prijavi se na studije – na
astrofiziku. Lorens Livermor. Opservatorija Kek i VLA.* Slušaj
sebe – zar išta od toga ima više smisla?

Izvan grada opet je bila divljina. Rešio je da do Poove kuće
ode stazom, a ne putem. Lagano se uspinjao. Poznavao je
šumu kao stari lovokradica, sačuvao je sveske sa crtežima pti-
ca i drugih životinja, mada je najviše crtao ptice. Pola ranca
zauzele su mu sveske. Voleo je da boravi napolju. Pitaو se je
li to zato što nema drugih ljudi, ali ponadao se da nije tako.
Imao je sreće što je odrastao na ovakvom mestu jer u gradu,
šta zna, um mu je bio poput voza koji se kreće nekontrolisa-
nom brzinom. Daj mu prugu i pravac ili će se skršiti. Ljudski
rod svemu nadeva ime: krvavi koren kamenika trolist, lala
čemerika koprivici. Tučnica i dub. Rogač i kraljevski orah. Da
mozgaš do mile volje.

Nego, tik iznad tvoje glave prozračno plavo nebo, vidiš sve
do svemira – poslednje velike tajne. Na istoj razdaljini kao do
Pitsburga – nekoliko kilometara vazduha, a onda minus dvesta
pedeset stepeni, tanak pokrivač. Čista sreća. Kad se sve uzme,
pravo je čudo što si živ – razmisli o tome, Votsone. Ne možeš
to da kažeš naglas jer bi ti navukli ludačku košulju.

Samo što te sreća naposletku izda – sunce ti se pretvori u
crvenog džina i skroz sprži zemlju. Dade i uze. Čitavo će čove-
čanstvo morati da se preseli pre nego što se to desi, a samo
fizičari mogu da dokuče kako, oni su ti koji će spasti ljude. On
će, naravno, tad odavno biti mrtav, ali će bar dati svoj doprinos.
To što si mrtav ne oslobađa te odgovornosti prema onima koji
su još živi. Ako je u nešto bio siguran, onda je u to.

* Nacionalna laboratorija Lorens Livermor, VLA – *Very large array* – radio-
astronomska opservatorija. (Prim. prev.)

* * *

Po je živeo na vrhu utabane staze u velikoj karavan-kući* koja se, poput većine kuća izvan grada, nalazila u velikom pojasu šume. Osamdeset jutara u ovom slučaju, osećaj kao da si na granici, osećaj kao da si poslednji čovek na svetu zaštićen svim tim zelenim brdima i dolinama.

Blatnjavi motor četvorotočkaš stajao je u dvorištu kraj Poo-vog starog kamara kome je otišao menjač, a farbanje je plaćeno tri hiljade dolara. Metalne šupe u raznim fazama raspada, preko jedne od njih prikucana trkačka zastava s trojkom Dejla Ernarta, drveni ram za dranje divljači. Po je sedeo navrh brda i iz stolice na sklapanje posmatrao reku. Još kad bi uspeo nekako da platiš hipoteku, ljudi su stalno govorili, bilo bi to kao da živiš u božjem vrtu.

Ceo grad je verovao da će Po otići na koledž da nastavi da igra američki fudbal, nije baš štof za Veliku desetorku** ali dovoljno je dobar za negde drugde, ali dve godine kasnije evo gde je, živi u majčinoj karavan-kući, sedi u dvorištu i kani se da nacepa drva za ogrev. Ove nedelje ili možda sledeće. Godinu dana stariji od Ajzaka, slavni dani već su mu prošli, kraj nogu mu desetak praznih limenki piva. Bio je visok i plećat, četvrtašte glave, a sa sto deset kila dvostruko teži od Ajzaka. Kad ga je ugledao, Po reče:

„Otarasićemo te se zauvek, a?“

„Ne prolivaj suze“, reče mu Ajzak. Osvrnuo se oko sebe. „Gde ti je torba?“ Laknulo mu je što vidi Poa, zaboraviće na tren na ukradeni novac u džepu.

* Reč je zapravo o pokretnim montažnim kućama, čestim u Americi. (Prim. prev.)

** Big ten – udruženje jedanaest američkih univerziteta koji se takmiče u okviru NCAA koledž lige. (Prim. prev.)

Po se naceri i otpi gutljaj piva. Nije se kupao danima – otpušten je kad je gvoždarska radnja u gradu skratila radno vreme, a sve je odlagao, dokle god je moguće, da se prijavi za posao u *Volmartu*.*

„Što se tiče odlaska s tobom, znaš da moram da vodim računa o svemu ovome.“ Rukom je neodređeno pokazao na valovita brda i šume u daljini. „Nemam ja vremena za tvoje ludorije.“

„Baš si kukavica, znaš.“

„Gospode, Krele, nije valjda da stvarno hoćeš da pođem s tobom?“

„Kako hoćeš, briga me“, odvrati mu Ajzak.

„Sebično gledano iz mog ugla, još sam na proklesnoj uslovnoj slobodi. Bolje da pljačkam pumpe.“

„Ma naravno.“

„Nećeš mi nabiti grižu savesti. Popij pivo i posedi malo.“

„Nemam vremena“, reče Ajzak.

Po se ozlojeđeno osvrnuo po dvorištu, ali naposletku se diže. Ispio je pivo i zgužvao limenku. „Dobro“, reče. „Idem s tobom do železničkog depoa u gradu. Posle toga prepušten si sam sebi.“

Iz daljine, zbog njihove veličine, čovek bi pomislio da su otac i sin. Po krupne vilice i sitnih očiju, i čak i sad, iako je pre dve godine završio školu, u sintetičkoj jakni školskog tima s imenom i brojem spreda i natpisom *Bjul igls* pozadi. Ajzak nizak i mršav, oči mu prekrupne za lice, a i odeća mu prevelika, u stari ranac strpao je vreću za spavanje, preobuku, sveske. Spuštali su se uskom stazom ka reci, uglavnom kroz šumu i livade, zelene i prekrasne u prvim nedeljama proleća. Prošli su kraj jedne stare kuće što se s pročelja prevrnula u jamu – cela dolina srednjeg

* Lanac američkih robnih kuća. (Prim. prev.)

toka reke Mon* bila je prepuna starih ugljenokopa, neki su valjano poduprti, neki nisu. Ajzak hitnu kamen i obori ventilacionu cev s krova. Oduvek je dobro gađao, bolje čak i od Poa, ali Po to, naravno, nikad ne bi priznao.

Malo pre reke došli su do Kaltrapove farme, gde su krave ležale na suncu, i začuli dugo skičanje svinje iz neke zgrade.

„Bolje da to nisam čuo.“

„Sranje“, reče Po. „Kaltrap pravi najbolju slaninu u kraju.“

„Ipak nešto umire.“

„Bolje se ne upuštaj u analizu.“

„Znaš li da se svinjska srca koriste da se srede ljudska? Zali-
sci su im gotovo isti.“

„Baš će mi nedostajati tvoje zanimljivosti.“

„Nego šta će.“

„Preterujem“, reče Po. „To je bila ironija.“

Produžili su.

„Znaš, mnogo bi me zadužio kad bi pošao sa mnom.“

„Ja i Džek Keruak Junior. Koji je drpio četiri soma od čaleta, a pojma nema ni otkud te pare.“

„On je teška škrtica s fabričkom penzijom. Ima on para otkad više ne šalje sve mojoj sestri.“

„Kojoj su verovatno i trebale.“

„Koja je diplomirala na Jejlu uz jedno desetak stipendija, dok sam ja ostao kod kuće i starao se o Malom Hitleru.“

Po uzdahnu. „Jadni ogorčeni Ajzak.“

„Pa ko ne bi bio?“

„Pa, da ti prenesem jednu mudrost mog oca – kud god da odeš, ipak ćeš svakog jutra gledati isto lice u ogledalu.“

„Mudre reči.“

„Matori je svašta prošao.“

„Imaš bogme pravo.“

* Reka Monogahela. (Prim. prev.)

„Ajđ sad, Krele, polazi.“

Udarili su ka severu uz reku, ka Pitsburgu; s južne strane ležali su rudnici uglja i državna šuma. I ugalj se vadio zbog čelika. Prošli su kraj još jednog starog postrojenja s visokim dimnjakom. Nije to bio samo čelik, na desetine manjih industrija zavisilo je od čeličane, kao i ona od njih: izrada alata i kalupa, prevlačenje i oblaganje, rudarska oprema, dug je spisak. Bio je to vrlo složen sistem i kad su se fabrike pozatvarale, čitava je dolina propala. Čelik je bio srce svega. Pitao se koliko će vremena proći dok rđa sve ne pojede i dolina se vrati u primitivno stanje. Samo će kamen opstati.

Čitavo stoleće dolina je bila središte proizvodnje čelika u zemlji, u čitavom svetu praktično, ali od vremena kad su se Po i Ajzak rodili, kraj je ostao bez stotinu pedeset hiljada radnih mesta – većina gradova nije mogla da održava ni najosnovnije službe; u mnogima nije bilo policije. Kao što je Ajzak jednom čuo sestru kako govori nekom s koledža – *polovina ljudi otišla je na socijalno, a druga polovina vratila se lovu i branju bilja*. Bilo je to preterivanje, ali ne sasvim.

Nije bilo ni traga od voza, a Po je hodao korak ispred; čulo se samo hujanje vetra što je duvao s reke i škripanje šljunka pod njihovim nogama. Ajzak se nadao da će naići dugačka kompozicija koju će usporiti brojne okuke reke. Kraći vozovi idu mnogo brže; bilo je opasno uskakati u njih.

Pogledao je ka reci, kako je mutna, šta sve leži pod njom. Različiti slojevi i svakojaka starudija zakopana u mulju, delovi traktora i kosti dinosaurusu. Nisi na dnu, ali nisi baš ni na površini. Teško ti je da uvidiš stvari. Otud kupanje u februaru. Otud pelješanje matorog. Kao da su dani prošli otkad si otišao od kuće, a prošlo je verovatno samo dva ili tri sata; još možeš da se vratiš. Ne. Ima mnogo gorih stvari od krađe, da lažeš sebe,

na primer, tvoji su ćale i sestra pravi majstori u tome. Ponašaju se kao da su sami na svetu.

A ti si se pak uvrkao na majku. Ostani tu i ne gine ti ludnica. Sto za balsamovanje. Šetnja po ledu u februaru, hladnoća kao šok. Toliko je hladno da jedva dišeš, ali ostao si dok nije prestalo da boli, tako je ona uronila. Istrpi minut i opet ćeš se ugrijati. Životni nauk. Ne bi isplivao sve do sada – do aprila – voda postane toplija, i zbog onih stvorenja što žive u tebi, tiho, bez tvog znanja, zbog njih se podigneš. Učitelj te je tome naučio. Mrtav jelen zimi liči na kostura, ali leti mu se koža naduje. Od bakterija. Hladnoća im ne dâ da se množe, ali na kraju te ipak srede.

Sve je u redu, pomisli on. Trgni se.

Naravno, sećao se kako ga Po izvlači iz vode, kako mu on govori: *Samo sam hteo da vidim kako je to*. Običan eksperiment. Onda se našao pod krošnjama, bio je mrak a on je trčao sav blatnjav, probijao se kroz šiblje i paprat, u ušima mu je bubnjalo kad je izbio na nečiju livadu. Opalo lišće je šuštal; toliko mu je dugo bilo hladno da uopšte više nije osećao hladnoću. Znao je da je na izmaku. Ali Po ga je ponovo sustigao.

„Izvini za ono što sam kazao o tvom tati“, reče on sad Pou.

„Ma boli me uvo“, odvrati Po.

„Hoćemo li sve vreme ovako da idemo?“

„Kako?“

„Bez ijedne reči.“

„Možda sam samo tužan.“

„A možda da budeš malo muško?“ Ajzak se naceri, ali Po se uozbilji.

„Neki od nas imaju ceo život pred sobom. A neki...“

„Možeš da radiš šta god ti volja.“

„Batali to“, reče Po.

Ajzak ga pusti da ide pred njim. Vetar je duvao sve jače i trgao im odeću.

„Hoćeš da nastavimo i ako udari oluja?“

„Ne baš“, reče Po.

„Ima jedno staro postrojenje kad izbijemo iz šume. Možemo da se smestimo tamo i sačekamo da nevreme prođe.“

Reka im je bila desetak metara sleva, a dalje napred pruga je išla uz dugu plavnu dolinu, gde se trava zelenela spram crnih oblaka što su se navlačili. Nasred polja, bokori divljih ruža skroz su obrasli niz teretnih vagona. Na jednom kraju doline nalazila se fabrika vagona *Standard stil kar*, bio je tamo i pre, postrojenje se napola urušilo, cigle i drvene grede nagomilane preko starih kovačnica i hidrauličnih presa, sve je zaraslo u mahovinu i lozice. Uprkos tom kršu unutra je bila prostrana i prohodna. Hrpa suvenira. Ona stara tabla s natpisom koju si poklonio Li, otkinuo si je s one velike kovačnice, uglancao je i vratio joj sjaj i premazao je uljem. Sitni vandalizam. Ne, pomisli na sve one ljude što su se dičili tim mašinama, spaseš koji komadić – delić života posle smrti. Li ju je okačila iznad radnog stola, video si kad si bio u Nju Hejvenu. Nego, nailazi kiša. Ima da bude hladno i mokro. Loš način da otpočneš put.

„Gospode!“, povika Po kad je počela kiša. „Ta fabrika nema čak ni krov. Pa da, kakve si ti sreće, trebalo je da znam.“

Ajzak upre prstom. „Ima tamo dalje još jedna zgrada, koja je u boljem stanju.“

„Baš se radujem.“

Ajzak pođe prvi. Po je bio zle volje, a on nije znao kako da ga odobrovolji.

Pošli su jelenjom stazom kroz livadu. Iza glavnog postrojenja ugledali su manju zgradu; napola skrivena među drvećem, bila je mračna i zasenjena. Ili pre zaklonjena, pomisli on. Od cigala, mnogo manja od glavne fabričke zgrade, možda poput velike garaže, prozori zatarabljeni, ali krov beše ceo. Bila je gotovo cela obrasla lozicama, mada se kroz travu jasno videla

stazica što je vodila do nje. Kiša je zapljuštala i oni se dadoše u trk, a kad su stigli do vrata, Po upre u njih ramenom. Širom su se otvorila bez po muke.

Unutra je bilo mračno, ali mogli su da razaznaju da je to nekad bila mašinska radionica, desetak strugova i glodalica. Portalna dizalica i niz stalaka za brusilice za izradu alatki, mada samih brusilica nije bilo, a ni na strugovima nije bilo zateznih glava ni poprečnih stolova, ničeg što se moglo odneti. Posvuda su bile pobacane prazne flaše vina pojačanih alkoholom, još više limenki piva. Stara furuna i ostaci vatre, nedavno paljene.

„Jebem ti boga! Smrdi kao da je jedno desetak crknutih klošara zakopano ispod poda.“

„Biće dobro“, reče Ajzak. „Založiću vatru pa da se osušimo.“

„Pogle’ ovo mesto, kô motel za klošare; hrpe drva i ostalo.“

„Sad vidiš kako je meni.“

„Ma daj“, frknu Po. „Ti si samo turista, jebote.“

Ajzak se ne obazre na njega. Čučnuo je kraj furune i počeo pažljivo da priprema vatru, trud, pa potom potpalu, a onda je zastao da potraži drvca odgovarajuće veličine. Nije baš najbolje mesto, ali poslužiće. Bolje nego da posle ceo dan provede u mokroj odeći. Tako ti je to kad se otisneš na put, ceniš sitne ugodnosti – jednostavan život. Povratak prirodi. Ako ti dojadi, uvek možeš da kupiš autobusku kartu. Samo što onda to neće imati nikakvog smisla – možeš onda da kupiš još jednu kartu i vratiš se kući. Mali se ne plaši. Ovako se više toga vidi – svratiće do Teksasa, do opservatorije *Mekdonald*. Planine Dejvis, devetometarski teleskop, Hobi–Eberli. Zamisli samo zvezde kroz to – kao da si tamo gore. Bolji su jedino astronauti. VLA, Novi Meksiko ili Arizona, ne seća se. Sve to vidiš. Bez žurbe i briga.

„Samo se ti raduj“, reče Po.

„Jače je od mene.“ Pronašao je još drvaca i vratio se da loži vatru, a džepnim nožem sastrugao je iverje za trud.

„Trebalo ti je većnost jebote da išta uradiš, znaš ti to?“

„Volim da mi vatra plane iz prve.“

„A dok je ti založiš, već će se smrknuti i biće vreme da pođemo jer ja neću ovde da noćim.“

„Daću ti vreću za spavanje.“

„Ma zajebi ti to“, reče Po. „Verovatno smo već zakačili tuberkulozu čim smo ušli.“

„Biće nam dobro.“

„Nisi ni za šta“, reče mu Po.

„Je li, šta ćeš ti da radiš kad ja odem?“

„Mislim da ću se neizmerno radovati.“

„Ozbiljno.“

„Pusti to. Kad hoću da mi neko zvoca, pričam s majkom.“

„Ja ću pričati s tvojom majkom.“

„Da, da... Jes’ poneo nešto za jelo?“

„Malo kikirikija.“

„Pa da.“

„Daj mi upaljač.“

„Sad bi mi baš prijala jedna pita iz *Vinsenta*. Bože, bio sam tamo pre neki dan, specijalitet kuće...“

„Upaljač.“

„Poručio bih nam jednu, ali su mi isključili mobilni.“

„Aha.“

„To je bila šala“, reče Po.

„Baš smešno. Daj mi upaljač.“

Po uzdahnu i pruži mu ga. Ajzak zapali vatru. Brzo se razgorela. Beše to fina vatra. Šutnuo je vratanica furune i skroz ih otvorio, a onda se zavalio i stao sav zadovoljan da posmatra svoje delo.

„Smeškaćeš se ti kad ovo mesto izgori zajedno s nama.“

„Za nekog ko je poslao dva momka u bolnicu...“

„Ostavi se toga“, reče Po.

„I hoću.“

„Znaš da mislim da si dobar momak, Krele. Samo sam to hteo da ti kažem, u slučaju da ceniš moje mišljenje.“

„Verovatno bi tamo mogao da uđeš u bilo koji tim. Imaju mnogo koledža, tamo ti je kao u *Čuvarima plaže*.“

„Samo što svi koje znam žive ovde.“

„Javi se onom treneru iz škole u Njujorku.“

Po slegnu ramenima. „Drago mi je zbog tebe“, reče. „Snaći ćeš se ti, baš kao i tvoja sestra. Ima da nađeš i bogatog tipa da se venčaš s njim. Nekog finog čikicu, obilazićeš San Francisko...“

Zacutali su dok su razgledali skrovište. Po je ustao, pronašao parče kartona, pa ga spustio na zemlju i legao na njega. „Još sam pod gasom“, reče on. „Hvala bogu.“ Izvalio se na karton i zatvorio oči. „E, živote! Ne mogu da verujem da ovo radiš.“

„Ajzak Teretnjak, odsad se tako zovem.“

„Miljenik mornara.“

„Kralj skitnica.“

Po se naceri. „Ako je to tvoj način da mi se izviniš, prihvatam izvinjenje.“ Prevrnuo se na bok i pokrio se jaknom. „Samo ću malo da odmorim oči. Obavezno me probudi čim kiša stane.“

Ajzak ga šutnu. „Diži se.“

„Samo me pusti da budem srećan.“

Ajzak nastavi da posmatra vatru. Izgleda da negde vuče – nećeš umreti od trovanja ugljen-monoksidom. Šutni ga opet. Nemoj. Neka ga. Verovatno se onesvestio. Čim se negde spuсти. Nije kô ti – jedva zadremaš i u svom krevetu. Na ovakvom mestu ne bi ni oka sklopio. Baš bih voleo da pođe i on. Stao je da razgleda stare mašine, stare krovne grede, zrake sivog svetla što su se probijali kroz zatarabljene prozore. Po se ne boji ljudi, u tome je razlika. Samo što je na svoju ruku. Fizički se ne plaši, to je sve. A gle tebe, već se brineš, pitaš se je li matori dobro. A znaš da će biti dobro. Li ima bogatog muža – mogu da mu

dovedu negovateljicu kad god hoće. Nije za to bilo potrebe dokle god si ti bio tamo, ali sad kad si otišao, pronaći će neku. Li će se opet izvući pomoću para. Ti si potrošio pet godina, a ona potroši dva-tri dana svakog Božića, ona i matori se prave kao da je sudbina tako htela. A pogledaj – opet si ti nekako ispaio loš momak. Mali postaje lopov, napušta oca, a sestra mu ostaje junak i miljenica.

Pokušao je nekako da se opusti, no nije uspeo. Malom bi prijala trostruka doza prozaka. Ili nečeg još jačeg. Izvadio je novac i opet ga prebrojao, nepunih četiri hiljade dolara, ogromna svota, činilo se, ali on je znao da nije. Biće samo teže, sad je uz tebe Po, a još si na poznatoj teritoriji. Mislio si da si sve isplanirao, tvoje sveske, školska predavanja, sve što ti je potrebno da počneš iznova u Kaliforniji. Na papiru je sve bilo savršeno, ali sad je, naravno, smešno. Čak i da matori ne pozove policiju. Samo te ponos ovde drži.

S drugog kraja zgrade dopre neka graja i Po se bunovan pridiže i osvrnu oko sebe. Tamo su bila vrata koja pre nisu приметili. Pojaviše se tri čoveka teško gazeći, skroz pokisli, s rancima na leđima. Stajali su u senci, dvojica visoka, treći nizak.

„Ovo je naše mesto“, reče najkrupniji od njih. Bio je znatno viši od Poa, guste plave kose i guste brade. Njih se trojica provukoše između mašina i stadoše na koji korak od vatre.

Ajzak ustade, ali Po se nije ni mrdnuo. „Nije ovo ničije mesto“, reče Po.

„Jok“, odvrati čovek. „Naše je.“

„Ne znam jesi li skoro bio napolju“, reče Po gledajući u barice vode na podu što se slivala s njih trojice, „al’ mi nećemo nikud odavde.“

„Možemo da pođemo“, reče Ajzak. Razmišljao je o novcu u džepu i odvratio je pogled s pridošlica. Pomislio je kako će ona plava grdosija možda još nešto reći, no nije.

„Ko ih jebe“, reče drugi. „Bar su založili vatru.“ Skinuo je ranac. Bio je najsitniji ali i najstariji, zašao u četrdesete, brada od nedelju dana, uzan nos skroz kriv, slomio ga je a nije ga namestio. Ajzak se prisetio kako se Po jednom zevzečio na treningu bez kacige, iz sve snage su ga pogodili u nos i slomili mu ga, a on ga je samo uhvatio i sam ga namestio, nasred terena.

Tri čoveka su izgledala kao da su dugo već na putu. Stariji je iscedio kapu i stavio je blizu vatre, a mokre pantalone su mu se prilepile uz mršave noge. Kazao im je da se zove Mari; osećao se.

„Znam li te ja?“, upita on Poa.

„Verovatno ne.“

„Odakle te znam?“

Po sleže ramenima.

„Igrao je nekad fudbal“, reče Ajzak. „Bio je hvatač u *Bjul iglsima*.“

Po pogleda u Ajzaka.

Čovek opazi Poovu fudbalsku jaknu okačenu kraj furune. Reče: „Sećam se toga. Menjao sam nekad ulje u automehaničarskoj radnji, pa smo gledali utakmice posle posla. Mislio sam da ćeš otići odavde. Igrati na koledžu ili slično.“

„Ma jok“, reče Po.

„Bio si dobar“, reče Mari. „Nije to bilo tako davno.“

Po na to ne reče ništa.

„U redu je. Onaj tamo, Oto, bio je zlatna rukavica u mlađim danima.* Mogao je da pređe u profesionalce ali...“

„Bio sam u vojsci“, reče Oto. On je bio visoki Šveđanin. U dolini su većinom živeli ljudi raznoraznog porekla: Poljaci, Šveđani, Srbi, Nemci, Irci. Samo su Ajzakovi bili Škoti, a Poovi, oni su toliko dugo živeli tamo da niko nije znao od kojih su.

„Oto radi za Odeljenje za vojne veterane, na odsustvu je.“ Mari se kucnu po glavi.

* *Golden gloves* – državno takmičenje u amaterskom boksu. (Prim. prev.)

„Jebem ti Marija“, reče Oto.

Ajzak pogleda u njega, ali Oto je začutao i upiljio se u pod. Što se tiče trećeg čoveka, bio je crnomanjast i latino izgleda, malo niži od Poa, na vratu je imao tetovažu – HESUS napisano šupljim slovima. Sva su trojica bila mnogo viša od Ajzaka; Šveđanin je, kako se sad činilo, imao preko dva metra.

„Imate sreće što smo baš mi došli“, reče onaj Latinoamerikanac. „Ovde ima gadnih ludaka.“

„Hesuse“, reče Mari, „ne budi pravi Meksikanac, jebote!“

„Bolje bi bilo da Mari zaveže“, reče Hesus.

Oto, Šveđanin, dodade: „Još malo pa pravi samit, jebote.“

„Ova dvojica nisu takvi, meštani su.“

Prostorija je delovala mračno i skućeno, i Šveđanin uze jednu dugačku cepanicu i bučno je nabi u furunu. Ajzak se pitao kako da natera Poa da pođe. Iskoči žeravica i prelete preko poda, a senke na zidu sve petorice ličile su na majmune što sede. Ovo neće izaći na dobro, pomisli Ajzak. Hesus naglo izvuče nešto iz džepa, Ajzak se trgnu, a Hesus prasnu u smeh. Bila je to samo flaša viskija.

„Moram da pišam“, reče Ajzak. Nije morao da piša; hteo je da ode i pogledao je u Poa, ali Po nije ukapirao.

„Hajde“, reče Po.

„Ova dvojica obično zajedno idu na pišanje“, reče Hesus.

Ajzak je čekao, ali Po se nije micao s mesta već je zurio u Hesusu i Šveđanina; opazio je Poovu jaknu kako leži na podu kraj njegovog ranca. Po je očito bio u elementu, mislio je da je nesalomiv. Ajzak uze ranac, nijednu stvar u njemu nije smeo da izgubi, držao ga je za remen i osetio da ga svi gledaju. Nije znao kako da kaže Pou da ponese jaknu. Naposljetku je izašao sam.

Već se smrkavalo, a oluja je nakratko prestala, mada se navlačilo još oblaka – na drugoj strani livade video je kako se drveće uz reku njiše. Opet se zapitao kako da izvuče Poa napolje. Misli

da je još u školi. Da nema posledica. A na polju – puno starog gvožđa, gomile delova voza zaraslih u visoku travu, ogromni blokovi motora, točkovi, osovine, zupčanici. Nekoliko šišmiša preletalo je i brisalo iznad hrpa zardalog metala.

Deo krvavonarandžastog neba bio je prekriven visokim oblacima, i on ga je posmatrao sve dok sunce nije sasvim zgaslo. Nije znao da li da se vrati po Poa ili će Po sam izaći. Po je stalno radio takve stvari. Umalo je zaglavio zatvor jer je prebio nekog klinca iz Donore, još je bio na uslovnoj slobodi zbog toga. Ne može da odoli da se ne potuče, što je tebi teško razumljivo. Verovatno nije on kriv za to. Očito ne možeš da budeš toliki kao on a da nemaš nekakav robotski mentalitet.

Odjednom iz zgrade dopreše povišeni glasovi, potom vika i lupa. Ajzak zateže remenje ranca, odabra put kojim će pobeći preko polja i sačeka da Po istrči napolje. Ali Po se nije pojavio. Samo čekaj, reče sebi, samo budi miran. Vika i glasovi utihnuše. Ajzak sačeka još malo. Možda je sve u redu. Ne, nešto ne valja. Moraš da se vratiš tamo.

Ruke su mu se tresle dok je vadio novac iz džepa da bi ga zavukao duboko u ranac, koji je potom brzo sakrio pod parče lima. Tako je dobro. Mali drži sve pod kontrolom. Ne idi tamo praznih ruku. Ugledao je kratku metalnu cev, ali samo će mu je uzeti. A pod drugom gomilom – pažljivo je zavukao ruku u hrpu zardalog gvožđa gde je po blatu bilo pobacano desetak i više industrijskih kugličnih ležajeva. On uze jedan. Bio je velik kao lopta za bejzbol, ili malo veći, hladan i veoma težak. Pretežak možda. Pitao se ima li nešto drugo. Ne, nema vremena. Odlazi tamo. Ne ulazi na ista vrata.

Kad je nečujno ušao na zadnja vrata, video je šta se dešava. Mari je ležao na podu. Meksikanac je stajao iza Poa i držao mu nešto uz vrat; drugom rukom ščepao je Poa između prepona. Po je digao obe ruke uvis kao da govori čoveku da se smiri.

Stajali su na svetlosti vatre, leđima okrenuti njemu. Ajzak je bio u mraku, nevidljiv ostalima.

„Oto!“, povika Meksikanac. „Nemam ja vremena, jebote!“

„Tvog drugara nema napolju“, začu se glas. „Biće da je već zbrisao.“

Šveđanin se vrati s drugog kraja zgrade lica blistavog na svetlosti vatre, i naceri se Pou kao da mu je drago što ga vidi. Ajzak uhvati kuglager i odmeri ga u šaci, dve – dve i po kile, zamahnuo je oslonivši se na jednu nogu i bacio ga iz sve snage; bacio ga je toliko snažno da je osetio kako mu se rameni mišići kidaju. Kuglager nestade u tmuni, pa se začu glasan prasak kad je pogodio Šveđanina posred čela, tik iznad nosa. Šveđanin kao da se ukopao u mestu, a onda ga kolena izdadoše i on se sroza na zemlju poput zgrade što se urušava.

Po se otrgao i izleteo kroz vrata; Ajzak je skamenjeno stajao još koji trenutak i posmatrao čoveka koga je pogodio, kako mu se šake i stopala blago trzaju. Odlazi, pomisli. Mari je još ležao na podu, ali Hesus je sad klečao kraj Šveđanina, govorio mu nešto, dodirivao mu lice, mada je Ajzak već znao – znao je po težini kuglagera, znao je po silini svog izbačaja.

Jedva su po mraku nazirali železničku prugu. Ponovo je počela kiša. Ajzaku su ruke i lice bili ukaljani, a cipele su mu otežale od blata, i bio je gola voda, ali da li od znoja ili kiše – nije znao.

Treba ti ranac, pomislio je. Ne, ne smeš tamo da se vraćaš. Je li momak teško povređen? Onaj je kuglager bio baš težak, ruka te boli samo od bacanja. Nije trebalo da ga gađaš u lice.

Pravo pred njima videla su se svetla Bjula; bližili su se. Po najednom skrenu i poče da se provlači kroz žbunje ka reci.

„Moram da se operem“, rekao je Ajzaku.

„Čekaj da stigneš kući.“

„Dotakao mi je голу kožu.“

„Čekaj da dođeš kući“, ponovi Ajzak. Glas mu je zvučao kao da dopire odnekud drugde. „Ta te voda ionako neće očistiti.“

Kiša je prelazila u susnežicu, a Po je bio samo u majici. Uskoro će početi da se smrzava, pomisli Ajzak. Nijedan od vas nije bistre glave, ali on je u gorem stanju – daj mu jaknu.

On skide jaknu i pruži je Pou. Po je najpre oklevao, pa pokušava da je obuče iako mu je bila premala. Vratio ju je Ajzaku.

Ajzak začu sebe kako govori: „Treba da trčimo da se ugreješ.“

Trčali su neko vreme, ali bilo je suviše klizavo. Po je dvaput pao u blato, bio je u lošem stanju, pa su rešili da ponovo hoda ju. Ajzak je neprekidno razmišljao o čoveku što je tamo ležao, činilo se da mu krv lije niz lice, ali to je moglo biti i od svetla ili nečeg drugog. Ja sam ga samo onesvestio, govorio je sebi, ali bio je sasvim siguran da to nije istina.

„Moramo da dođemo do nekog telefona da pozovemo hitnu pomoć onom momku. Ima jedan na *Šicovoj* benzinskoj pumpi.“

Po na to ništa ne reče.

„To je govornica“, reče Ajzak. „Neće znati da smo mi.“

„To ti nije pametna ideja“, reče Po.

„Ne možemo tek tako da ga ostavimo.“

„Ajzak, iz očiju mu je lila krv, a po onome kako se micao, to su bili samo refleksi. Kad pogodiš jelena u kičmu, on se ponaša isto.“

„Mi ipak govorimo o čoveku.“

„Možemo mi da pozovemo hitnu pomoć, a policija će doći odmah za njima.“

Ajzaku se steže grlo. Ponovo je mislio o tome kako je Švedanin pao. Ništa nije uradio da spreči pad, a ruke i noge su mu se posle mrdale. Onesvešćen čovek se uopšte ne pomera.

„Trebalo je da odemo odande čim su se oni momci pojavili.“

„To i ja znam“, odvrati Po.

„Mama ti se druži s Badom Harisom.“

„Samo što tip koga si pogodio zapravo ništa nije uradio, već onaj tip što me je držao.“

„Pa nije baš tako jednostavno“, reče Ajzak.

„Ne znam“, kaza mu Po. „Sad stvarno ne mogu da mislim.“ Ajzak ubrza korak.

„Ajzak“, pozva ga Po. „Nemoj da praviš gluposti.“

„Neću nikome reći. Nemaš zašto da se brineš.“

„Čekaj malo.“ Po ga uhvati za rame. „Postupio si ispravno. Obojica to znamo.“

Ajzak je ćutao.

Po pokaza glavom ka putu. „Nego, ovde te napuštam. Idem do kuće sporednim putem.“

„Otpratiću te.“

„Bolje da se razdvojimo.“

Ajzak je očitio složio facu jer mu Po reče: „Možeš da se vratiš kod matorog na jedno veče. Nećeš umreti.“

„Nije u tome stvar.“

„Postupio si ispravno“, ponovo će Po. „Ujutru, kad nam se glava razbistri, sve ćemo da smislimo.“

„Moramo sad da smišljamo.“

Po odmahnu glavom. „Doći ću kod tebe ujutru.“

Ajzak ga je posmatrao kako se okreće i odlazi mračnim putem ka majčinoj kući. Po zastade i mahnu mu. Kad mu se izgubio iz vida, Ajzak produži po mraku niz prugu, sam.